

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ (2004) UYGULAMA SÜRECİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

A. Figen ERSOY, Erdoğan KAYA
Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir

Özet

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının (2004) uygulama sürecine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmaya, Eskişehir il merkezinde bulunan farklı sosyo-ekonomik yapıdaki yedi ilköğretim okulunda 5. sınıfta öğrenim gören 191 öğrenci katılmıştır. Araştırma verileri açık uçlu sorulardan oluşan bir anket ile toplanmıştır. Veriler, betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin zevk alarak öğrendikleri ve daha katılımcı oldukları ancak, ders kitapları ve araştırma ödevlerinde çeşitli sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir.

***Anahtar kelimeler:** Yapılandırmacılık, Eğitim Programı, Sosyal Bilgiler, Öğrenci algıları*

STUDENTS' PERCEPTIONS OF THE APPLICATION PROCESS OF THE ELEMENTARY SOCIAL STUDIES CURRICULUM (2004)

Abstract

This study aimed at examining students' perceptions of the application process of the elementary social studies curriculum. A total of 191 fifth-grade students from seven elementary schools with different socio-economical status in Eskişehir participated in the study. The research data were collected with the use of a survey that included open-ended questions. The data were analyzed through descriptive techniques. As a result of the data analysis, it was revealed that students learned the lessons in enjoyment and looked more willing to participate in the course of Social Studies. However, various problems were determined regarding the course books and research assignments

***Key words:** Constructivism, Curriculum, Social Studies, Students' perceptions*

1. Giriş

Sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanda yaşanan değişimler birçok alanı olduğu gibi eğitim sistemini de etkilemektedir. Eğitim sisteminde yaşanan değişimler ise, çağdaş eğitim anlayışına uygun programların geliştirilmesine neden olmaktadır. Böylece, eğitim programları, bir yandan gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılarken diğer yandan toplumsal gelişime katkıda bulunurlar. Son yıllarda Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya ve Finlandiya gibi birçok gelişmiş ülkenin, eğitim programlarını yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre yeniden düzenledikleri görülmektedir

(Paykoç, 2005). Türkiye’de de ilköğretim programları 2004 yılında yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir.

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı, öğrenmenin zihindeki yapılandırma sonucu oluştuğunu savunur. Buna göre bireyler, öğrenilecek öğeleri daha önceki bilgileriyle ilişkilendirerek tekrar yapılandırır. Bu süreçte birey, zihninde bilgiyle ilgili anlam oluşturmaya ve oluşturduğu anlamı kendisine mal etmeye çalışır. Başka bir deyişle, bireyler öğrenmeyi kendilerine sunulan biçimi yerine zihinlerinde yapılandıkları biçimiyle oluştururlar (Maxim, 2006). Yapılandırmacıya göre, kişinin kendinin keşfettiği bilgi anlamlıdır ve hatırlanabilir. Öğrenme, bireylerin bilgiyi yorumlamaları, analiz etmeleri ve deneyimleriyle gerçekleşir (Frazee ve Ayers, 2000). Bu nedenle, öğrenci merkezli olma ve bilgiyi keşfederek öğrenme, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının en belirgin özelliklerindedir (Jadallah, 2000). Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımında, öğrencilerin bilgilerini yapılandırarak öğrenebileceği her alan öğrenme ortamıdır (Barbara, 2002) ve bu ortamda öğrenciler, bilgiyi keşfederek, düşünerek, canlandırarak ve problem çözerek öğrenirler. Böylece öğrenciler, sorunları farklı boyutları ile düşünebilir, farklı çözümler bulabilir, yaratıcılıklarını kullanarak ve bilgilerini yapılandırarak öğrenebilirler (Gibson ve McKay, 2000). Bu nedenle, öğrenciler, yapılandırmacı öğrenme ortamının etkin aktörleri rolündedir (Grant, 1997). Günümüzde Sosyal Bilgiler eğitiminde uygulanan öğrenme yaklaşımlarından biri de yapılandırmacıdır.

Sosyal Bilgiler dersi, Tarih, Coğrafya, Sosyoloji, Siyaset Bilimi, Psikoloji gibi sosyal disiplinlerden elde edilmiş bilgilerin disiplinlerarası bir yaklaşımla seçilip yoğrularak ilköğretim düzeyindeki çocukların algılama düzeylerine uygun duruma getirildiği bir derstir (Sözer, 1998). Bu dersin temel amacı, demokratik bir ülkede, demokratik süreçleri geliştirecek etkili vatandaşlar yetiştirmektir (Doğanay, 2002, NCSS, 1992). Sosyal Bilgiler dersi ile öğrencilerin, farklı kültürel özelliklere sahip demokratik toplumlarda karşılıklı dayanışma içerisinde yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli yetenekleri geliştirilir (Michaelis ve Garcia, 1996). Bu nedenle, Sosyal Bilgiler dersi sadece sosyal bilimlerin öğretim alanı değil aynı zamanda bireylerin sosyal yeterlikleri kazandığı bir derstir. Sosyal yeterliklerin geliştirilmesi için Sosyal Bilgiler eğitimi, anlamlı, bütünlükten, değer temelli, zorlayıcı aynı zamanda etkin olmalıdır (NCSS, 1992).

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına dayalı Sosyal Bilgiler eğitiminde, öğrencilerin bilgilerini yapılandırmalarını sağlayacak öğrenme yaşantıları düzenlenmelidir. Bu öğrenme yaşantıları; öğrencilerin, araştırma, analiz, değerlendirme ve sentez sonucunda önceki bilgilerine dayalı olarak yeni bilgileri yorumlama ve anlamalarına yardım ederek öğrenmelerini sağlayacak bir süreç olmalıdır (Grant, 1997; Jadallah, 2000). Bu nedenle, Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler, sosyal olayları sorgulayan, düşünen ve araştıran bireyler olmalıdırlar. Öğrenciler, araştırma, tartışma gibi yaptıkları bu çalışmalarından elde ettikleri bulgulara dayalı olarak sosyal olayları anlamlandırır. Öğretmenler, Sosyal Bilgiler dersinde öğrencileri, birçok sosyal sorunla karşılaştırarak bu sorunları farklı bakış açıları ile değerlendirmeleri ve yorumlamalarını sağlamalıdır (Grant, 1997). Böyle bir ortamda yetişen öğrenciler, etkili vatandaşların sahip olması gereken sorgulama, iletişim, eleştirel düşünme ve karar verme becerilerini kazanır, geleceğin vatandaşları olarak toplumda etkin rol almayı öğrenir ve karşılaştıkları sorunların yaşamlarına etkisini sosyal, ekonomik ve siyasal olmak üzere farklı bakış açılarıyla değerlendirme olanağı yakalarlar.

Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme ortamı, gerçek yaşam durumlarıyla ilişkili ve anlamlı olmalıdır. Sosyal Bilgiler dersi, benzetimler yoluyla, gerçek ve güncel deneyimlerin yaşandığı öğrenme ortamına dönüştürülmelidir. Örneğin, Sosyal Bilgiler dersinde, sınıfta bir mahkeme ortamı oluşturularak öğrencilerin hakim, avukat gibi kişileri canlandırmaları ya da sınıf başkanını, sınıfta gerçek seçim sürecini yaşayarak seçmeleri sağlanmalıdır (Steele, 2005, Akt. McCray, 2007; Jadallah, 2000). Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimi de öğrencilerin yaşamlarından gerçek örneklere dayalı olarak ele alınmalıdır. Örneğin, öğrencilerin, görev, sorumluluk ve hak gibi kavramları gerçek örneklere dayalı olarak kendilerine göre yapılandırmaları sağlanmalıdır (Jadallah, 2000). Ancak, yapılandırmacı Sosyal Bilgiler eğitiminin başarılı olması, öğrenme sürecinde öğretmenlerin öğrencilere etkili rehberlik yapabilmelelerine bağlıdır. Frazee ve Ayers'e (2000) göre, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının uygulandığı Sosyal Bilgiler eğitiminde, ilköğretim düzeyinde çok az bilgi, deneyime sahip olmaları ve gereksinim duyduğu bilgiyi elde etme konusunda yeterli olgunluğa sahip olamamaları nedeniyle öğrenciler, yeterli içerik bilgisi kazanamayabilirler. Bu nedenle, öğretmenler, öğrencilerin ön bilgilerini yorumlamaları ve analiz etmeleri konusunda yüreklendirmeli, açık uçlu sorular sorarak onların birbirleriyle konuşmalarını sağlamalıdır (Brooks ve Brooks, 1993). Ayrıca, öğrencilerin sorularına yanıt bulmalarına, kitapları seçmelerine, web sayfası ve elektronik postayı etkin kullanmalarına, video gibi araçlardan yararlanmalarına destek olmalıdırlar (Barbara, 2002).

Türkiye'de Sosyal Bilgiler dersinde, şimdiye kadar uygulama düzeyindeki etkinliklere yeterince yer verilememesi nedeniyle bilginin yaşama geçirilmesinde güçlükler yaşandığı söylenebilir (Yanpar, 2005). Ancak, 2004'de uygulamaya giren Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı yapılandırmacı ve öğrenci merkezli eğitim doğrultusunda yenilenmiştir. Böylece öğrencilerin bilgiyi yaşamlarıyla ilişkilendirerek uygulamaları ve yeni bilgiler yapılandırmalarına olanak sağlanmaktadır. Ancak, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı doğrultusunda yenilenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrenme ortamlarının, uygulamaya ağırlık veren öğrenci merkezli duruma getirilip getirilmediğinin bir araştırma konusu olduğu söylenebilir. Alanyazında, 2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını, öğretmen görüşlerine dayalı değerlendirme amacıyla yapılmış araştırmalar (Aykaç ve Başar, 2005; Dündar, Kayhan ve Yel, 2006; Yapıcı ve Demirdelen, 2007) bulunmaktadır. Ancak, programın uygulama sürecine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeyi amaçlayan çalışmalar azdır (Güven ve İleri, 2006; Kabapınar ve Dündar, 2006; Şimşek, 2006). Bu çalışmanın yapılandırmacıya dayalı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulama ve değerlendirme sürecine katkı sağlayacağı umulmaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulama sürecini öğrencilerin gözüyle değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

Öğrencilerin;

1. Sosyal Bilgiler dersine ilişkin genel görüşleri nelerdir?
2. Sosyal Bilgiler dersindeki öğrenme-öğretme süreçlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Sosyal Bilgiler dersinin uygulanmasında yaşadıkları sorunlar nelerdir?
4. Sosyal Bilgiler dersinin uygulanmasında yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Katılımcılar

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulama sürecine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Araştırmada nitel örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme benimsenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmada, dördüncü sınıfta 1998 Sosyal Bilgiler Programı ile, beşinci sınıfta ise 2004 Sosyal Bilgiler programı ile öğrenim gören öğrenciler yer almıştır. Araştırmaya, Eskişehir il merkezinde bulunan ve farklı sosyo-ekonomik yapıdaki yedi ilköğretim okulunda 5. sınıfta öğrenim gören toplam 191 öğrenci katılmıştır. Böylece, her iki programı tanıyan ve bu programlarla öğrenim gören öğrencilerin görüşlerine ulaşılmıştır.

2.2. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulama sürecine ilişkin öğrencilerin görüşlerini belirlemek amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Böylece öğrencilerin görüşleri sınırlandırılmamış ve Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tüm duygu ve düşüncelerinin ortaya çıkarılması sağlanmıştır (Ekiz, 2003). Ankette, öğrencilere Sosyal Bilgiler dersine ilişkin görüşleri, yaşadıkları sorunlar ve önerilerini içeren üç açık uçlu soru sorulmuştur. Anket, öğretmenler ve alan uzmanlarının görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Araştırma verileri, programların uygulamasının tamamlandığı 2005-2006 öğretim yılı Haziran ayı boyunca toplanmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Anketler öğrencilere araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Veriler, betimsel analiz tekniğinden yararlanılarak çözümlenmiştir. İki araştırmacı tarafından gerçekleştirilen analiz sürecinde aşağıdaki aşamalar izlenmiştir (Miles ve Huberman, 1994, 50-88; Yıldırım ve Şimşek, 2005):

- *Kodlama anahtarının oluşturulması*: Bu aşamada, iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak öğrencilerin görüşlerinden kodlama anahtarı oluşturulmuştur.
- *Verilerinin kodlama anahtarına kodlanması*: Bu aşamada, iki araştırmacı birbirinden bağımsız olarak kodlama anahtarına her bir soru için işaretleme yapmışlardır.
- *Kodlamaların karşılaştırılması ve güvenilirlik*: Bu aşamada iki araştırmacının kodlamaları karşılaştırılarak görüş birliğine varılmıştır.
- *Bulguların yorumlanması*: Bu aşamada, bulgularda en çok yer verilen görüşler dikkate alınarak yorumlanmış ve öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Araştırmanın güvenilirliğinin hesaplamasında; *Güvenirlik: Görüş birliği/Görüş birliği+Görüş ayrılığı* (Miles ve Huberman, 1994) formülü kullanılmıştır. Güvenirlik, araştırmanın her bir sorusu için her iki araştırmacının yaptığı kodlamalar karşılaştırılarak hesaplanmıştır. Araştırma güvenilirliği olan %94 değerine, tüm soruların güvenilirlik oranlarının ortalaması alınarak ulaşılmıştır. Araştırma bulgularında öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin genel görüşlerinde birden çok görüş belirtirken, Sosyal Bilgiler dersinde yaşadıkları sorunlar ve önerilere ilişkin az görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin görüşlerinin, frekans ve yüzdeleri hesaplanarak tablo biçiminde verilmiştir, tablonun altında yorum yapılmış ve öğrenci görüşlerinden örnekler verilmiştir.

3. Bulgular

Araştırma verilerinden elde edilen bulgular; verilerin analizinde oluşturulan temalar bağlamında sunulmuştur. Buna göre araştırma bulguları; öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin genel görüşleri, öğrenme-öğretme süreçlerine ilişkin görüşleri, uygulamada yaşanan sorunlar ve bunların çözümüne yönelik önerileri olmak üzere dört başlık altında verilmiştir.

3.1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Genel Görüşleri

Öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin genel görüşlerini farklı biçimlerde ortaya koymuşlardır. Tablo 1’de öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin genel görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Genel Görüşleri

Görüşler	f	%
Sosyal Bilgiler dersini beğeniyorum.	148	41,7
Sosyal Bilgiler dersinde daha iyi öğreniyorum.	61	17,2
Sosyal bilgiler ders kitapları çok ilgimi çekti.	36	10,1
Sosyal Bilgiler dersindeki konular ilgi çekici.	21	6,0
Sosyal Bilgiler dersi daha önceki dersten daha kola.	20	5,6
Sosyal Bilgiler dersi daha önceki dersten daha zor.	15	4,2
Sosyal Bilgiler dersi düşünceye dayalı.	15	4,2
Sosyal Bilgiler dersinde başarıım arttı.	12	3,4
Sosyal bilgiler dersine daha çok çalışıyorum.	9	2,5
Sosyal Bilgiler dersinde konular yaşamdan ve güncel.	8	2,2
Sosyal Bilgiler dersinde kendime daha çok güveniyorum.	7	2,0
Daha önceki Sosyal Bilgiler dersi ile arasında bir fark yok.	3	0,9
Genel Toplam	355	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, öğrencilerin %41,7’si Sosyal Bilgiler dersini beğendiğini, %17,2’si daha iyi öğrendiğini, %6’sı konuların ilgi çekici olduğunu, %4,2’si Sosyal Bilgiler dersinin düşünceye dayalı olduğunu, %2,2 konuların yaşamdan ve güncel olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %5,6’sı Sosyal Bilgiler dersini daha önceki Sosyal Bilgiler dersinden daha kolay bulurken %4,2’si daha zor bulunduğunu, %0,9’u ise bir fark olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, öğrencilerin %3,4’ü Sosyal Bilgiler dersinde başarısının arttığını, %2,5’i Sosyal Bilgiler dersinde daha çok çalıştığını, %2’si kendine daha çok güvendiğini belirtmiştir. Öğrencilerin %10,1’i ise Sosyal Bilgiler ders kitaplarının ilgisini çektiğini belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinden zevk aldığını, eğlenceli bulunduğunu belirten öğrencilerden Burhan “Eski programda hep okuyordum...Oysa yeni programdaki etkinlikler ve deneyler sayesinde hem anlıyorum hem de eğleniyorum. Hiç kimse eğlendiği bir anı asla unutmaz. Ben de eğlendiğim için dersi unutmuyorum” biçiminde görüşünü açıklamıştır. Asuman ise görüşünü, “Ben geçen seneki Sosyal Bilgiler dersinden çok mutsuzdum....hiç etkinlik yapmıyorduk. Konuyu okuyup öğretmenimiz bize bir iki soru soruyordu. Çok zevksiz geçiyordu. Çok mutsuzduk. Hiçbir şey anlamıyorduk. Bu seneki iyi...çok farklı... çok iyi” biçiminde dile getirmiştir. Sosyal Bilgiler dersini

daha iyi öğreniyorum görüşüne yer veren öğrencilerden Emrah bunu “*Hep ezberleyip unutturduk şimdi ise öğreniyoruz ve hiç unutmuyoruz*” biçiminde ortaya koymuştur. Ayhan ise, Sosyal Bilgiler dersinde konuların daha ilgi çekici olduğunu “*Geçen sene sınıfımızda daha cansız ve sıkıcı bazı konular vardı. Öğrenme düzeyimiz daha azdı... Bu sene sınıfımızda daha canlı ve eğlenceli konular var. Öğrenme düzeyimiz daha fazla*” biçiminde yazıya dökmüştür. Benzer biçimde düşünen öğrencilerden Şeyda ise, eğlenirken öğrendiği için daha kolay algıladığını “*Öğrenirken eğleniyorum. Böyle daha kolay dersi algılıyorum*” cümleleri ile açıklamıştır.

Sosyal Bilgiler dersini sevdiğini ve beğendiğini belirten öğrencilerden Sevgi ise, “*Yani ben bu seneki Sosyal Bilgiler dersindeki müfredatı çok beğendim. Çok eğlendirici konular vardı. Ünitelerin adları bile bana ilginç geldi*” diyerek konuların eğlendirici ve güzel olduğunu vurgulamıştır. Bahar ise, Sosyal Bilgiler dersini sevmesi nedeniyle eğlenerek ödev yaptığını ve okula gitmekten zevk aldığını “*Artık derslerimde çok başarılıyım. Her gün okula gitmek istiyorum*” cümleleri ile açıklamıştır. Sosyal Bilgiler dersinin düşünceye dayalı bir ders olduğu görüşünü notlarında belirten öğrencilerden Ahmet bunu “*Bu programda düşünme esas alınıyor. Öbür programda ise ezberleniyordu konular on, on beş gün aklimızda kalır sonra unutturduk ama bu programda kendimiz araştırıyoruz ve daha kalıcı hâle geliyor*” biçiminde ortaya koymuştur.

Sosyal Bilgiler dersi sayesinde kendine güveninin arttığını vurgulayan öğrencilerden Selen ise görüşünü, “*O zamanlar Sosyal Bilgiler dersinde bazen anlamadıklarım vardı. Hatta öğretmen bazen sorardı. Anlamadığınız bir yer var mı? Diye sorardı. Ama ben parmak kaldırmazdım...Bu sene anlamadığım bir konu olursa öğretmene sordum. Bu sene parmak kaldırdım*” biçiminde ifade etmiştir. Tuğba görüşünü, “*Geçen sene...tah-taya kalktığımızda öğretmenin sorduğu soruları bilemeyeceğim diye korkuya endişeye kapılıyorduk, bu sene hepsini korkmadan cevaplayabiliyorum*” biçiminde açıklamıştır. Gülay, Sosyal Bilgiler dersinde artık sınavlara korkmadan girdiğini şöyle açıklamıştır:

“Biz eskiden bütün konuları ezberliyorduk ve böylece unutuyorduk Sınav olacağı zaman hep korku içinde sınavımızı bitiriyorduk ve sınav sonuçlarında hep korku içinde bekliyorduk. Ama 5. sınıfta ise....konuları daha iyi anlayabiliriz ve sınavlara korkmadan girebiliyoruz”.

Araştırmada kimi öğrenciler, Sosyal Bilgiler ders kitaplarının daha görsel ve öğretici duruma geldiğini belirtmişlerdir. Bu görüşü vurgulayan öğrencilerden Ayşe görüşlerini, “*Bu seneki kitaplarımızda çok güzel, daha çok resimlerle anlatılmaya çalışılmış, Tabi ki buda bizim ilgimizi daha çok çekiyor*” biçiminde ortaya koymuştur. Emre ise bu konudaki görüşlerini “*Sosyal Bilgiler ders kitapları görsel açıdan çok renkli yapılmış...ilgi çekici sorular var...boşluk doldurmalı, seçenekli, eşleşmeli vb. şekilde soru şekilleri düzenlenmiş.... Çalışma kitabına gelince çok ilginç ve güzel olarak tasarlanmış. Hikayenin kahramanlarını, ana fikrini güzel bir biçimde tasarlanmış*” biçiminde dile getirmiştir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin genel görüşleri incelendiğinde, büyük çoğunluğunun, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu düşündüğü görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersini sevmediğini ve beğenmediğini belirten öğrenci sayısının yok denecek kadar az olması, öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını (2004) benimsediklerini göstermesi açısından önemlidir.

3.2. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersindeki Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Görüşleri

Öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersindeki öğrenme-öğretme sürecine ilişkin olarak çeşitli görüşler ortaya koymuşlardır. Bu kapsamda, onlar, Sosyal Bilgiler dersinde yaptıkları çalışmalarından örnekler vermişler ve nasıl öğrendiklerini açıklamışlardır. Tablo 2’de Sosyal Bilgiler dersindeki öğrenme-öğretme sürecine ilişkin öğrenci görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersindeki Öğrenme-Öğretme Sürecine İlişkin Görüşleri

Görüşler	f	%
Sosyal Bilgiler dersinde birçok araştırma yaptık.	114	40,1
Sosyal Bilgiler dersinde çok değişik etkinlikler yaptık.	37	13,0
Sosyal Bilgiler dersinde çalışmalarımızı arkadaşlarımıza sunduk.	30	10,5
Sosyal Bilgiler dersinde dramalar yaptık.	28	9,9
Sosyal Bilgiler dersinde farklı araçlar kullandık.	19	6,8
Sosyal Bilgiler dersinde gözlem çalışmaları yaptık.	16	5,8
Sosyal Bilgiler dersinde grup olarak çalıştık.	12	4,2
Sosyal Bilgiler dersinde ünitelerin sonundaki testleri çözdük.	9	3,1
Sosyal Bilgiler dersinde proje çalışmaları yaptık.	7	2,4
Sosyal Bilgiler dersinde geziler yaptık.	5	1,8
Sosyal Bilgiler dersinde birbirimize sorular sorduk.	4	1,4
Sosyal Bilgiler dersinde öyküler okuduk.	3	1,0
Genel Toplam	284	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi, öğrencilerin %40,1’i Sosyal Bilgiler dersinde araştırma yaptıklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin %13’ü Sosyal Bilgiler dersinde birçok etkinlik yaptıklarını, %9,9’u drama yaptıklarını, %5,8’i gözlem yaptıklarını, %4,2’si grup çalışmaları yaptıklarını, %2,4’ü proje çalışmaları yaptıklarını, %1,8’i gezi yaptıklarını, %1,4’ü birbirlerine sorular sorarak yanıtladıklarını, %1’i öykülerden yararlanarak öğrendiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %10,5’i yaptıkları çalışmalarını arkadaşlarına sunduklarını belirtirken, %6,8’i derste farklı araç-gereçler kullandıklarını, %3,1’i ders ünite sonu testlerinin çok yararlı olduğunu belirtmişlerdir.

Sosyal Bilgiler dersinde çok araştırma yapıldığını belirten öğrencilerin görüşleri oldukça dikkat çekicidir. Bu öğrencilerden biri olan Ayşe görüşünü, “*Bu müfredat bizleri bir bilimci gibi araştırma yapmaya yönlendirmiştir*” biçiminde ortaya koymuştur. Güzin ise, araştırma alışkanlığı kazandığını “*Birçok yolla yeni bilgiler öğrenmiş oldum. Araştırma yapma alışkanlığı edindim. Böylece hazır bilgiden uzaklaştım*” biçiminde dile getirmiştir. Demet yaptığı araştırmalar nedeniyle internet kullanmayı öğrendiğini “*Yeni sistemin güzel yanları araştırma yaparak bilgiye kendimiz ulaşmamız. internet’le haşır neşir olmamız. Bazı arkadaşlarımız interneti kullanmasını bilmiyordu onlar bunu öğrendiler*” biçiminde açıklamıştır. Mehmet ise, araştırma yapmak için kütüphaneden çok yararlanmaya başladığını, “*Bu sene çeşitli araştırmalar yaptık, etkinlikler oldu, geçen sene kütüphaneyi fazla kullanmıyorduk ama bu sene yolunu ezberledim. Geçen seneye bakılırsa daha çok araştırma yapmış olduk*” biçiminde dile getirmiştir. Melek araştırarak daha iyi öğrendiğini şu cümlelerle ortaya koymuştur:

Öğretmenimiz 4. sınıfa giderken Sosyal Bilgiler dersinde genellikle bize söylerdi, yazdırırdı. Biz araştırmazdık, ama şimdi biz merak edip araştırıyoruz. Yani şimdi araştırarak daha iyi anlayacağımızı öğrendim. Ezbere değil araştırarak öğreniyoruz...Şimdi ders yapmayı daha çok seviyorum. Ve bilmediğim şeyleri araştırıyorum.

Sosyal Bilgiler dersinde öykülerden yararlanarak öğreniyoruz biçiminde görüşlerini ortaya koyan öğrencilerden Fatma bunu, “*Sosyal Bilgiler ders kitabındaki hikaye şeklindeki anlatım hoşuma gitti, Çünkü hikayeden yola çıkarak bir şeyler öğrenmek güzeldi*” görüşü ile desteklemiştir. Sosyal Bilgiler dersinde çalışmalarını sunu yaparak birbirlerine aktardıklarını böylece daha iyi öğrendiklerini belirten öğrenciler olmuştur. Bu öğrencilerden Emre, görüşlerini “*...bizde kendi emeğimizi sarfederek, araştırarak arkadaşlarımıza sunuyoruz ve bundan büyük keyif alıyoruz, hem de kendi çabamızla yaptığımız işleri daha güzel ve özenle yapıyoruz. Buda bizim konumuzu daha iyi anlamamıza yardımcı oluyor*” biçiminde açıklamıştır. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan araç-gereçlerin hem arttığını hem de çeşitlendiğini yazan öğrencilerden Eser görüşünü, “*Bu sene okulumuzda teknoloji de ilerledi. Bilgisayarlar, yazıcılar ve yeni yeni pek çok eşya geldi. Biz bunları sınıfta kullanıyoruz. Onun için bu sene daha güzel*” biçiminde ortaya koymuştur.

Öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecine ilişkin görüşleri incelendiğinde, Sosyal Bilgiler dersinde daha çok araştırma yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde, drama ve gözlem yapmışlar, çalışmalarını sunarak arkadaşları ile paylaşmışlardır. Ancak, öğrencilerin görüşlerinden proje ve gezi etkinliklerinin daha az yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara göre, Sosyal Bilgiler dersinde araştırma gibi kimi yöntemlerden daha çok yararlanılırken, proje ve gözlem yöntemlere daha az yer verildiği söylenebilir.

3.3. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşleri

Öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersinde yaşanan çeşitli sorunlara değinmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinde yaşanan sorunlara ilişkin öğrencilerin görüşleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşleri

Görüşler	f	%
Sosyal Bilgiler ders kitaplarında sorunlar yaşadık	20	37,0
Sosyal Bilgiler dersinde araştırma ödevlerinde sorunlar yaşadık.	16	29,6
Sosyal Bilgiler dersinde verilen etkinlikleri zamanında bitiremedik.	16	29,6
Seviye Tespit Sınavına yeterince hazırlanamadık	2	3,8
Genel Toplam	54	100

Tablo 3’te görüldüğü gibi, öğrencilerin %37,6’sı ders kitaplarından kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını, %29,6’sı araştırma ödevlerinde sorunlar yaşadıklarını, %29,6’sı Sosyal Bilgiler dersinde verilen etkinlikleri zamanında bitiremediklerini, %3,8’i Seviye Tespit Sınavına yeterince hazırlanamadıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin çoğunluğu; ders kitaplarının bilgi açısından yetersiz olduğunu, açık ve anlaşılır olmadığını, taşımının zorluğunu, düzeylerine uygun olmadığını ve kitaplar arasında uyumsuzluk olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrencilerden biri olan Mehtap, kitaplar çoğaldığı

için taşımının zorlaştığını “*Keşke kitaplar öğrenci çalışma kitabı ve ders kitabı olarak bir dersin iki kitabı olmasaydı. Çünkü zayıf ve çalışkan kişiler sınıflarını geçiyor biyiyünce kitaplar daha fazla oluyor, birde her dersin ders kitabının yanında çalışma kitabı da olunca öğrenciler çok zorluk çekiyor çantayı taşımada*” görüşüyle ortaya koymuştur. Deniz ise, kendilerini zayıf ve güçsüz hissetmelerine neden olduğunu “*Yeni eğitim sisteminin diğer yönünde çantalarımızın çok ağır olması sebebiyle annelerimiz veya babalarımız taşıyor. Bizim anladığımız bilim ve teknoloji çağında yükün hafif bilgilenmenin çok olmasıdır... Sırtımızda yükümüz az olup kafamızda bilgiler çok olmalıdır*” biçiminde açıklamıştır.

Öğrenciler notlarında araştırmalar için; yeterli kaynak bulamadıkları, araştırma sayısının fazla olması, araştırma yapmak için yeterli ekonomik güçlerinin olmaması, internet araştırmalarının öğrencileri hazıra alıştırmaması, interneti kullanmayı bilmediklerinden araştırma yapamamaları, araştırma konularının düzeylerinin üzerinde olması, yeterli sayıda bilgisayarlarının olmaması gibi sorunlar yaşadıklarını vurgulamışlardır. Araştırmalarda düzeylerine uygun kaynak bulmada zorlandıklarını belirten Mehtap “*Keşke araştırma ödevleri olmasaydı. Olsa da ders kitaplarımızdan bilmediğimiz tüm bilgileri bulmak istiyorum. Çünkü benim gibi ekonomik durumu iyi olmayanlar var. İnternet’i olmayanlar ve evinde kaynak kitabı olmayan veya yeterli olmayanlar araştırma yapamaz. Fazla bilgi edinemez*” biçiminde görüşlerini ortaya koymuştur.

Araştırma ödevlerinde internet’in kendilerini hazıra alıştırdığını belirten Deniz ise görüşlerini “*Yeni eğitim sisteminde ise, araştırmaları internet’ten alıp 5-10 veya daha fazla sayfa elimize geçiyor. Pek çok arkadaşımızda bu sayfalardaki bilgileri okumuyor. Veya okumaya fırsat bulamıyor. Böylece hazıra alışmış oluyoruz*” biçiminde ortaya koymuştur. Sosyal Bilgiler dersi ile Seviye Tespit Sınavına yeterli düzeyde hazırlanamadıklarını belirten bir öğrencinin görüşleri dikkat çekicidir. Demet görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Şimdi yeni sistemin kötü yanlarına gelelim. Seviye Tespitte. Yeni sistemde test çözmek yok. Okulda test çözülüyor. Kendi test çözmemizde bazen yetmiyor. O zaman seviye tespitinde başarısız oluyoruz...Benim geçen seneki seviye tespitlerim bu seneden iyi idi. Hep ilk 20’deyim...Ama benim olmam gereken ilk 20 değil ilk 10. Eğer seviye tespitler okul birinciliği için önemli bir etken ise eski sistemin olmasını isterim.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde, daha çok ders kitapları, araştırma ödevleri, zamanlama ve Seviye Tespit sınavında sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Ders kitaplarına ilişkin sorunlar, ders kitaplarının bilgi açısından yetersiz olması, açık ve anlaşılır olmaması, taşımının zorluğu gibi konularda yoğunlaşmaktadır. Araştırma ödevlerinde ise, yeterli kaynak bulamama, araştırma sayısının fazla olması, araştırma yapmak için yeterli ekonomik güçlerinin olmaması ve interneti kullanmayı bilmeme konularında sorunlar yaşamaktadır. Ayrıca öğrenciler, etkinlikleri zamanında yetiştirememesi ve Seviye Tespit sınavına hazırlanama konularında sorunlar yaşamışlardır.

3.4. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunların Çözümüne Yönelik Önerileri

Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinin uygulanmasında yaşadıkları sorunlara yönelik çeşitli çözüm önerileri getirmişlerdir. Öğrencilerin önerileri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunların Çözümüne Yönelik Önerileri

Görüşler	f	%
Sosyal Bilgiler ders kitapları yeniden düzenlensin.	30	44,0
Sosyal Bilgiler dersliklerinde bilgisayar bulunsun.	18	26,4
Sosyal Bilgiler dersinde gözlem etkinlikleri azaltılsın.	5	7,4
Sosyal Bilgiler dersinde araştırma ödevleri azaltılsın.	4	6,0
Sosyal Bilgiler dersinde dramalar artırılsın.	4	6,0
Sosyal Bilgiler dersinde etkinlikler azaltılsın.	3	4,4
Okul kütüphanesine daha çok kitap alınsın.	2	2,9
Etkinliklerdeki malzemeler okul tarafından karşılansın.	2	2,9
Genel Toplam	68	100

Tablo 4'te görüldüğü gibi, öğrencilerin %44'ü Sosyal Bilgiler kitaplarının yeniden düzenlenmesini, %26,4'ü Sosyal Bilgiler dersinin işlendiği her sınıfta bilgisayar bulunmasını, %7,4'ü gözlem etkinliklerinin sayısının azaltılmasını, %6'sı araştırma ödevlerinin azaltılmasını, %6'sı dramaların artırılmasını, %4,4'ü etkinliklerin azaltılmasını, %2,9'u okul kütüphanesine daha çok kitap alınmasını ve %2,9'u etkinliklerde kullanılacak malzemelerin okul tarafından karşılanmasını önermişlerdir.

Sosyal Bilgiler ders kitapları konusunda öneri getiren öğrenciler, Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bilgiye daha çok yer verilmesini, kitapların daha anlaşılır olmasını, ders kitaplarının bir önceki programdakilerle yenilerin birleşiminden oluşmasını, ders kitaplarındaki ünite sonu sorularının sayısının artırılmasını, ders kitaplarının yanı sıra dergiler dağıtılmasını, kitaplarda öykülere daha çok yer verilmesini, kitapların öğrenci düzeyine uygun duruma getirilmesini ve kitapların birleştirilerek taşınabilir ağırlığa ulaştırılmasını önermişlerdir. Ders kitabında bilgiye daha çok yer verilmesi gerektiği önerisini dile getiren öğrencilerden Dilek, *"Bu yıl Sosyal Bilgiler kitabımızı çok beğendim...Bir tek beğenmediğim özelliği konuları biraz daha açarak daha çok bilgi sığdırabilirlerdi. Bu ricamı yerine getirerseniz sevinirim"* biçiminde görüşünü ortaya koymuştur. Ozan ise bu konuya yönelik olarak *"Bu seneki kitaplara konu anlatılırken biraz daha bilgi verilse daha güzel olacağına inanıyorum. Yani anlayacağımız, geçen sene ile bu seneki kitapların birleşiminden oluşan 6.sınıf kitabı istiyorum"* biçiminde görüşünü belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinin işlendiği her sınıfta bir bilgisayar bulunması gerektiği önerisinde bulunan öğrencilerden Selda görüşünü, *"Ben bu yılını geçen yıldan daha çok sevdim. Geçen yılda slayt gösterisi yoktu ama bu yıl çok slayt gösterisi oldu. Öğretmenimiz bize öğretmenler odasındaki bilgisayara götürmek zorunda kalıyor. Sınıfımıza bir bilgisayar istiyoruz. Her sınıfa olsun..."* biçiminde ifade etmiştir. Tamer Sosyal bilgiler dersinde bilgisayarın çok kullanıldığı için sınıflarda bir bilgisayar olması biçimindeki önerisini *"Bu yıl hep etkinlik, araştırma hatta dramalar oluyor. Bu yıl afişler, kartonlar hazırlıyoruz. Bu yılın Sosyal Bilgiler dersinde bilgisayar gerekiyor. Her sınıfta bir bilgisayar olsa bu yıl çok güzel bence anlatılanı daha iyi anlıyorum"* biçiminde ortaya koymuştur. Grup çalışmaları hakkında görüş bildiren Sevim görüşlerini *"Sosyal Bilgiler dersinde çok az grup çalışmaları yapılıyor bu grup çalışmalarının biraz daha fazla olmasını istiyorum"* biçiminde belirtmiştir. Arkadaşları tarafından ortaya konulan birkaç öneriyi bir arada vurgulayan öğrencilerden Mehmet önerilerini şöyle açıklamıştır:

Anahtar sözcükler baya zordu, kaynaklardan zor bulunuyordu, bulsam bile ben anlayamıyordum, bence Sosyal Bilgiler dersi için araştırılacak ve soruların cevabını içeren sözcükleri kolayca tanımlayan bir kitap ya da kaynak yapılmalı ve o kullanılmalıdır. Etkinlikler zordu, etkinliklerde daha fazla eğlence ve oyuna yer verilmelidir, etkinlikler dramalı konu anlatımına daha fazla yer vermeli ve daha renkli olmalıdır.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin önerilerinin, ders kitaplarının yeniden düzenlenmesi, gözlem ve araştırma etkinliklerinin azaltılması, drama etkinliklerinin artırılması, sınıf ortamında bilgisayar donanımı sağlanması ve etkinlik malzemelerinin okul tarafından karşılanması konularında yoğunlaştığı görülmektedir.

4. Sonuçlar, Tartışma ve Öneriler

Araştırmada öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersine yönelik genel görüşleri ile öğrenme-öğretme süreci, derste yaşanan sorunlara ilişkin görüşler ve bu sorunların çözümüne ilişkin öneriler ortaya koymuşlardır. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinden çoğunlukla; zevk alıp eğlenerek öğrendiklerini gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Bu sonuç, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin görüşlerinin belirlendiği kimi araştırma sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir (Aykaç ve Başar, 2005; DüNDAR, Kayhan ve Yel, 2006; Yapıcı ve Demirdelen, 2007). Sözü edilen araştırmalarda da öğretmenler, öğrencilerin zevk alarak öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına dayalı Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme sürecinde etkin rol oynayan öğrencilerin öğrenme sürecinden zevk aldıkları söylenebilir. Aynı zamanda bu bulgunun, Sosyal Bilgiler dersini sevdim, beğendim ve derse ilgim arttı sonucuyla da paralellik gösterdiği görülmektedir. Bu sonuç, DüNDAR, Kayhan ve Yel'in (2006) araştırma bulguları arasındaki öğretmenlerin eski programı itici bulan, sıkılan, isteksiz davranan öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programına (2004) yönelik olarak daha istekli ve ilgili davranışlar sergiledikleri görüşleri ile Yapıcı ve Demirdelen'in (2007) araştırmalarındaki öğretmenlerin başarılı öğrencilerin derse ilgisi arttı biçimindeki görüşleriyle örtüşmektedir. Bukova-Güzel ve Alkan (2005) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına olumlu baktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara dayalı olarak Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının (2004) uygulanması ile öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilgilerinin arttığı ve dersi sevmeye başladıkları söylenebilir.

Araştırmanın diğer önemli bir sonucu ise, öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanması ile daha iyi öğrendikleri ve başarılarının arttığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Benzer biçimde Aykaç ve Başar (2005) araştırmalarında, öğretmenler öğrencilerin öğrenmelerinin daha kalıcı duruma geldiğini ifade etmişlerdir. Güven, Gökbulut ve Yel (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da öğretmenler, yeni programın eski programa göre ezberci olmaması, öğrencinin bilgiyi keşfetmesini sağlaması ve başarısını artırması nedenleriyle daha uygulanabilir olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmaların sonuçları, araştırıp keşfederek bilgilerini yapılandıran öğrencilerin daha etkili ve kalıcı öğrenme sağladıklarını ortaya koymaktadır. Araştırmada öğrencilerden kendilerine güvenlerinin arttığını ifade edenler de olmuştur. Aykaç ve Başar (2005) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenler, öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade

edebildiklerini dile getirmişlerdir. Bu sonuçlar doğrultusunda yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının uygulandığı Sosyal Bilgiler eğitiminin, öğrencilerin öğrenme sürecinde etkin rol oynamaları ve öğrenme sorumluluğunu taşımaları sonucunda öz güvenlerinin artmasına yol açtığı söylenebilir. Ayrıca, öğrenciler Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının (2004) daha kolay olduğunu belirtmişlerdir. Aykaç ve Başar (2005) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenlerin yeni programı içerik açısından çok hafif buldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu duruma çeşitli nedenlerin yol açtığı düşünülebilir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2004) öğrencilerin düzeyinin altında olabilir ya da öğrenciler daha önceki sınıflarda 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında bulunan kazanımları edinmiş olabilirler.

Araştırmada, öğrencilerin büyük çoğunluğu “Sosyal Bilgiler dersinde çok araştırma yapıyoruz” görüşünü vurgulamıştır. Aykaç ve Başar’ın (2005) yapmış oldukları araştırmada öğretmenler, programın araştırma-incelemeye dayalı olduğunu belirtmişlerdir. Gibson ve McKay’e (2000) göre, yapılandırmacı öğrenme ortamının en temel öğelerinden biri araştırmadır. Araştırmalar, öğrencilerin bilgilerini yapılandırmalarına katkıda bulunabilir. Ancak, yapılandırmacılığa dayalı programlarda araştırma etkinliği sayısının fazla olması yanında araştırmaların nasıl yapıldığı da önem taşımaktadır. Kimi öğrenciler, araştırmaların yanı sıra, grup ve proje çalışmaları da yaptıklarını vurgulamışlardır. Araştırmanın bu bulgusu, Chiodo (2004) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde proje ve tartışma için grup çalışmalarından yararlandıkları biçimindeki bulguyla benzerlik göstermektedir. Barbara (2002) çalışmasında yapılandırmacı ortamlarda oluşturulan küçük heterojen öğrenci gruplarının öğrenmeyi kolaylaştırdığını ve bu gruplarla özellikle proje tabanlı öğrenme yoluyla öğrenci merkezli çalışmalar yapılabileceğini dile getirmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin önceki programa oranla yeni programda daha katılımcı bir rol üstlendikleri anlaşılmaktadır. Aykaç ve Başar’ın (2005) araştırmasında öğretmenler, yeni Sosyal Bilgiler programının öğrencileri daha etkin kıldığını belirtmişlerdir. Chiodo ve Byford’un (2004) araştırma sonuçları arasında da öğrencilerin öğrenme sürecinde katılımı önemli gördükleri bulgusu yer almıştır. Grant (1997), Gibson ve McKay (2000) ile Barbara’nın (2002) çalışmalarında yapılandırmacı öğrenme ortamının en etkin aktörünün öğrenciler olduğunu dile getirmişlerdir. Bu araştırma sonuçları ile öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme-öğretme sürecinde eski programdakine oranla daha etkin yer aldığı söylenebilir.

Araştırmada öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersinde yaşadıkları kimi sorunlara değinmişlerdir. Öğrencilerin önemli bir bölümü ders kitaplarının bilgi açısından oldukça yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. Benzer biçimde, Aykaç ve Başar (2005) tarafından yapılan araştırmada öğretmenler Sosyal Bilgiler dersini bilgi açısından yetersiz bulmuşlardır. Kitapların yetersizliğini belirten öğrencilerden ders ve çalışma kitapları arasında uyumsuzluklar bulunduğunu vurgulayanlar da olmuştur. Kaya ve Ersoy’un (2007) yapmış oldukları araştırmada da öğretmenler, kitapların bilgi açısından yetersiz olduğunu ve Sosyal Bilgiler ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ile öğretmen kılavuz kitabı arasında tutarsızlıklar bulunduğunu dile getirmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki değişikliklerden kaynaklanabilir. 1998 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının geleneksel eğitim yapısı nedeniyle, Sosyal Bilgiler ders kitapları bilgi ağırlıklıydı. 2004 Sosyal Bilgiler Dersi

Öğretim Programı yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı doğrultusunda geliştirildiği için Sosyal Bilgiler ders kitapları daha az bilgi içermektedir. Bu durum, öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarını bilgi açısından yetersiz bulmasının nedeni olabilir.

Araştırma bulgularında öğrencilerin en çok ortaya koydukları sorunlardan biri de araştırma ödevleri konusunda olmuştur. Öğrenciler, yeterli kaynak bulamamaları, araştırma sayısının çok fazla olması, araştırma yapmak için yeterli ekonomik güçlerinin olmaması, interneti kullanmayı bilmediklerinden araştırma yapamamaları, araştırma konularının düzeylerinin üzerinde olması, yeterli sayıda bilgisayarlarının olmaması gibi etmenlerin araştırma yapmalarını güçleştirdiğini belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulguları, Aykaç ve Başar (2005) ile Kaya ve Ersoy (2007) tarafından yapılan araştırmaların bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu sonuçlar, Sosyal Bilgiler dersinde araştırma etkinliklerinin çok olmasına karşın öğrencilerin, kimi sorunlar nedeniyle araştırmaları yeterli nitelikte yapamadıklarını göstermektedir. Araştırmada, kimi öğrenciler araştırma yapmak için yeterli ekonomik güçlerinin olmamasını önemli bir sorun olarak ortaya koymuşlardır. Acun ve Kamber (2007) gerçekleştirmiş oldukları araştırmada öğretmenler ekonomik yetersizliklerin Sosyal Bilgiler dersindeki etkinliklerin tam olarak uygulanabilmesini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Dünder, Kayhan ve Yel (2006) tarafından yapılan araştırmada ise, programın öngördüğü öğretim teknolojisi maliyetinin yüksek olması, materyal gereksinimlerinin eski programa göre daha fazla olması, etkinlik fotokopilerinin masraflı olması gibi etmenlerin başarıyı etkilediği vurgulanmıştır.

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer sonuç ise, Sosyal Bilgiler dersinde etkinliklerin çok fazla olduğu ve derse ayrılan zamanın yetersiz kaldığı biçimindedir. Öztürk ve Tuncel (2006) tarafından yapılan araştırmada öğretmenler, etkinliklerin çok fazla zaman aldığı ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada öğretmenlerin kazanımları gerçekleştirmek için de zamanı yeterli bulmadıkları belirlenmiştir. Acun ve Kamber'in (2007) araştırmasında öğretmenler, Sosyal Bilgiler etkinliklerinin uygulanabilmesi ve değerlendirilebilmesi için gereken sürenin yetersiz olduğunu ve yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında ders saatinin artırılmamış olmasının önemli bir sorun olduğunu vurgulamışlardır. Güven, Gökbulut ve Yel (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğretmenlerin etkinliklerin uygulanmasına ve ölçme-değerlendirmeye ayrılan zamanın yetersiz geldiğini dile getirdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın sonuçları, Sosyal Bilgiler dersindeki etkinliklerin sayıca çok fazla olduğunu ve zaman sıkıntısı yaşandığını göstermektedir.

Araştırmada öğrencilerin dile getirdiği sorunlardan biri de "Seviye Tespit Sınavı"dır. Öğrenciler Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının (2004) Seviye Tespit Sınavına hazırlanmaya destek sağlamadığını belirtmişlerdir. Öztürk ve Tuncel (2006) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin, sınavlara, özellikle Ortaöğretim Kurumları Giriş Sınavına hazırlanamama nedeniyle velilerin yeni ilköğretim programına olumlu bakmadıklarını dile getirdikleri görülmüştür. Kaya ve Ersoy'un (2007) gerçekleştirdikleri araştırmanın bulguları arasında öğretmenlerin var olan sınavları yeni ilköğretim programına uygun bulmadıkları belirlenmiştir.

Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde yaşadıkları sorunlara dayanarak çeşitli çözüm önerileri getirmişlerdir. Öğrencilerin önemli bir kısmı görüşlerini "Sosyal Bilgiler kitapları yeniden düzenlenmelidir" önerisi ile ortaya koymuştur. Kaya ve Ersoy (2007) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin ders kitaplarının yeniden düzenlenmesi

gerektiği önerisini dile getirdikleri saptanmıştır. Öğrencilerin dile getirdiği diğer bir öneri, “Sosyal Bilgiler dersinin işlendiği her sınıfta bilgisayar bulunmalı ve araştırmalar için kütüphanelere çok kitap alınmalı” biçimindedir. Ergül (2007) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenlerin okullarda bulunan kaynak, araç ve gereçlerin programın etkililiğini artıracağını belirttikleri saptanmıştır.

Araştırmada kimi öğrenciler, Sosyal Bilgiler konularının incelenmesi ve kimi etkinliklerin gözden geçirilmesi gerektiğini önermişlerdir. Aykaç ve Başar’ın (2005) araştırmasında kimi öğretmenler konuların tam olarak belirgin olmadığını, kimi öğretmenler de sadeleştirilerek bilgi yönünden hafifletildiğini dile getirmişlerdir. Öztürk ve Tuncel (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, öğretmenler programın içeriğini yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir. Kaya ve Ersoy (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğretmenler Sosyal Bilgiler dersindeki etkinliklerin azaltılması ve içeriklerinin değiştirilmesi gerektiği önerilerinde bulunmuşlardır. Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak Sosyal Bilgiler öğretiminin daha işlevsel duruma getirilebilmesi için aşağıdaki önerilerin dikkate alınmasında yarar görülmektedir. Bunlar şöyle sıralanabilir:

- Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrenme ortamının bilgiyi yapılandırmayı kolaylaştırıcı bir biçimde zengin uyarılara sahip olması gerekmektedir. Bu ortam, başta bilgisayar olmak üzere farklı araç-gereçlerle desteklenmelidir.
- Yapılandırmacı öğrenmenin gerçekleşmesinde, Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin araştırma yapmalarının büyük önemi olduğu vurgulanmaktadır. Öğrencilerin araştırma etkinliklerini etkili yapabilmeleri için okullarda araştırma kaynakları artırılmalıdır. Bunun için okul kütüphanelerden öğrencilerin etkin olarak yararlanmaları sağlanmalı ve internet’e ulaşmaları kolaylaştırılmalıdır.
- Sosyal Bilgiler dersindeki etkinlikler dersin özellikleri, öncelikleri ve süresi de göz önüne alınarak uygun bir duruma getirilmelidir. Bunun için benzer kazanımları amaçlayan etkinliklerin birleştirilerek kısaltılması yoluna gidilebilir.
- Sosyal Bilgiler ders kitapları yeniden düzenlenmelidir. Özellikle ders kitapları ile çalışma kitapları arasında tutarlılık sağlanmalıdır.

Öğrencilerin görüşlerinden Sosyal Bilgiler öğrenme ortamlarının yapılandırmacı öğrenme ilkelerinin uygulanmaya çalışıldığı alanlar olarak değişmeye başladığı anlaşılmaktadır. Ancak, bu süreçte eğitim sisteminin tüm öğelerinin yapılandırmacı öğrenme doğrultusunda biçimlendirilmesi ile niteliğin daha da artacağı beklenmektedir.

5. Kaynaklar

1. Acun, İ. ve Kamber, T. (2007). Yeni Sosyal Bilgiler programının uygulanabilirliği açısından değerlendirilmesi. VI. Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. ss.147-151.
2. Aykaç, N. ve Başar, E. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi eğitim programının değerlendirilmesi. Eğitimde Yansımalar VIII:Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu. Kayseri: Erciyes Üniversitesi. ss.343-361.
3. **Barbara, L.** (2002). *Building social studies resources in the constructivist classroom*. Business Source Complete, Library Talk, 15(1), 14-15.

4. Brooks, J. G. ve Brooks, M. G. (1993). In Search of Understanding: The Case for Constructivist Classrooms. Alexandria, VA, Association for Supervision and Curriculum development
5. Bukova-Güzel, E. ve Alkan, H. (2005). Yeniden yapılandırılan ilköğretim programı pilot uygulamasının değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(2), 383-420.
6. Chiodo, J. J., Byford, J. (2004). Do they really dislike Social Studies? A study of middle school and high school students. *Journal of Social Studies Research*. 28(1), 16-26.
7. Crocco, M. S. (2001). Leveraging constructivist learning in the social studies classroom: A response to Mason, Berson, Diem, Hicks, Lee, and Dralle. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 1, 3. <http://www.citejournal.org/vol1/iss3/current-issues/socialstudies/article2.htm> adresinden 05 Nisan 2007 tarihinde alınmıştır.
8. Doğanay, A. (2002). Sosyal Bilgiler öğretimi. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Editörler: C. Öztürk ve D. Dilek). Birinci Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık. ss. 15-46.
9. Dündar, H., Kayhan H. C. ve Yel, S. (2006). İlköğretim Sosyal Bilgiler 4.ve 5. sınıf programının değerlendirilmesi. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Ankara: Gazi Üniversitesi*. 2 Cilt. ss. 476-486.
10. Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
11. Ergül, H. F. (2007). Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi (Diyarbakır ili örneği). VI. Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. ss.177-180.
12. Frazee, B. ve Ayers, S. (2003). Garbage in, Garbage out: Expanding environments, constructivism and content knowledge in social studies. *Where Did Social Studies Go Wrong*. (Eds: J. Leming; Ellington, L.; Porter, K.) Eric Resource Center. (ED481631). ss.111-123.
13. Gibson, S. ve McKay, R. (2001). What constructivist theory and brain research may offer social studies. *Canada's National Social Studies Journal*. 35(4). http://www.quasar.ualberta.ca/css/Css_35_4/index35_4.htm adresinden 13 Mart 2006'da alınmıştır.
14. Gömleksiz, M. N. (2005). Yeni ilköğretim programının uygulamadaki etkinliğinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(2), 339-384.
15. Gömleksiz, M. N. ve Bulut, İ. (2006). Yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının uygulamadaki etkinliğinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 12(47), 393-421.
16. Grant, S. G. (1997). A policy at odds with itself: the tension between constructivist and traditional views in the New York State social studies framework. *Journal of Curriculum and Supervision*, 13(1), 92-113.
17. Güven, S., Gökbulut, Y. ve Yel, S. (2006). 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi programına ilişkin öğretmen görüşleri. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Ankara: Gazi Üniversitesi*. 1. Cilt ss. 465-475.
18. Güven, B. ve İleri, S. (2006). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde oluşturdukları metaforlara ilişkin bir inceleme. XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

19. Jadallah, E. (2000). Constructivist learning experience for social studies education. *The Social Studies*, 91(5), 221-225.
20. Kabapınar, Y. ve Dündar, Ş. (2006). 2004 yılı Sosyal Bilgiler öğretim programı, ders kitapları ve sınıf içi uygulamalara ilişkin öğrenci görüşleri: Öğretimin özneli kendileri için yapılanları değerlendiriyor. XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
21. Kaya, E. ve Ersoy, A. F. (2007). Sosyal Bilgiler programının uygulanmasında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. VI. Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. ss.141-146.
22. Maxim, G. W. (2006). *Dynamic Social Studies for Constructivist Classrooms*. Columbus, OH: Pearson, Merrill, Prentice-Hall.
23. McCay, K. (2007). Constructivist approach: Improving social studies. (ED499380) <http://www.eric.ed.gov> adresinden 18.02.2008 tarihinde alınmıştır..
24. Michaelis, J. U. ve Garcia, J. (1996). *Social Studies for Children: A Guide to Basic Instruction*. 11th Edition. USA: Allyn and Bacon.
25. Miles, M. B. ve Huberman, M. A. (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis*. London: Sage Publication:
26. National Council for the Social Studies (NCSS). (1992). A vision of powerful teaching and learning in social studies: Building social understanding and civic efficacy. <http://databank.ncss.org/article.php> adresinden 24 Haziran 2006 tarihinde alınmıştır.
27. Öztürk, C. ve Tuncel, G. (2006). Yeni 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili öğretmen görüşleri. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Ankara: Gazi Üniversitesi. 2. Cilt, ss. 183-194.
28. Paykoç, F. (2005). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi öğretim programı, Yeni Öğretim Programı İnceleme ve Değerlendirme Raporu. http://www.erg.sabanciuniv.edu/docs/mufredat_raporu.doc. adresinden 05 Temmuz 2005 tarihinde alınmıştır.
29. Sözer, E. (1998). *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
30. Şimşek, A. (2006). İlköğretim öğrencilerine göre sosyal bilgiler dersi nasıl olmalıdır? XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
31. Yapıcı, M. ve Demirdelen, C. (2007). İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*. 6(2), 204-212.
32. Yanpar, T. (2005). Sosyal Bilgiler dersinde oluşturmacı yaklaşımda öğrencilerin etkinlik dosyalarını yordayan değişkenler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2), 513-526.
33. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 5. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık: